

Alkmadders

NUMMER 134 - JAARGANG 34 - JUNI 2016
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Juffrouw Van Dijk van de St.-Ignatiuschool

De Pastorie op de Kaag

Hendrik van Klink, lansier

50 jaar Gebroeders Van der Poel,
Oud Ade

De pastorie op de Kaag van 1912 (foto K. van der Veer)

34e jaargang, maart 2016, nummer 134
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Sjaak Bouwmeester
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen

Mw. A. van Wieringen, secretaris (071-5018326),
info@stichtingoudalkemade.nl

Donateurschap

De minimumdonatie bedraagt € 13,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL06 RABO 0301 1099 66
of NL09 INGB 0005 4356 41 van Stichting
Oud Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders
kost € 11,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur

Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
Oud-Alkemadeprijs 2015 uitgereikt	3
Juffrouw Van Dijk 43 jaar voor de eerste klas	4
De Pastorie op de Kaag	6
Herinneringen: Met een stropdas op de eerste rij	10
Lansier Hendrik van Klink 31-7-1808 / 12-8-1831	11
50 jaar Gebroeders Van der Poel in Oud Ade	14
De Ruilverkaveling in Roelofarendsveen	18
Schenkeningen	20

Van het bestuur

Beste donateurs, de vakantietijd komt er weer aan voor veel mensen en dat geldt ook voor onze vrijwilligers. Zoals u weet, gaat het museum ook voor twee maanden dicht maar niet voordat we op zondag 3 juli onze Open dag organiseren. Op die dag ontvangen wij als afsluiting van dit seizoen drie taxateurs in ons museum om u de gelegenheid te bieden uw waardevolle bezittingen te laten taxeren. U leest er op pagina 2 meer over. Ik zou zeggen maak gebruik van deze unieke kans, misschien bent u wel miljonair zonder dat u het weet!

Dit is ook een uitstekende gelegenheid om voor de laatste keer de tentoonstelling 'Schatten van zolder' te bewonderen die op dit moment in ons museum te zien is.

Na onze zomerstop gaan we op 4 september weer open met een mooie tentoonstelling over de ruilverkaveling die in de jaren 1950 in Roelofarendsveen is begonnen. Mocht u nog in het bezit zijn van wat voor documentatie dan ook die betrekking heeft op de ruilverkaveling, dan horen we dat graag. Er is al veel voorbereidend werk verricht. Zie verder in deze Alkmadders een eerste artikel over dit onderwerp.

De Oud-Alkemadeprijs is dit jaar toegekend aan de H. Bavokerk in Oud Ade, waar de gemeenschap met heel veel inzet de restauratie van hun kerk heeft voltooid. De prijs wordt op maandag 27 juni uitgereikt aan het comité H. Bavo in Actie tijdens een muzikale avond in de kerk.

Vanaf deze plaats wil ik u alvast een hele fijne vakantie toewensen en wij zien u graag op de Open dag op 3 juli a.s. in ons museum.

Lex van der Zwet, voorzitter

Fietsen voor Oud Alkemade

Tijdens de Rabobank Sponsorfietsstocht op **zondag 26 juni 2016** kunt u fietsen voor de Stichting Oud Alkemade. We hopen dat veel donateurs en andere belangstellenden met hun gezin, familieleden en vrienden meedoen aan deze gezellige fietsdag en op een sportieve en eenvoudige manier een mooie financiële bijdrage voor onze stichting bij elkaar fietsen. Het **inschrijffnummer** dat u moet gebruiken is: **324**.

U kunt vanaf 09.00 uur starten voor de 20, 40, 60 of 100 kilometer. De uiterlijke starttijd is 13.30 uur. Alle stempelposten sluiten om 16.00 uur. Deelnemers ontvangen op het startpunt een stempelkaart en een routebeschrijving. U hoeft zich niet vooraf in te schrijven en betaalt ook geen inschrijfgeld.

Startpunten zijn o.a.: Tennisclub Rijpwetering, Oud Adeselaan 54, 2375 XE Rijpwetering en S.V. Weteringse Voetbal Combinatie, Sportpad 11, 2371 PP Roelofarendsveen.

Wij rekenen op een hoge opkomst!

Beste lezer,

Het archief van de Stichting Oud Alkemade is een rijke bron van informatie, zowel voor ons als redactie als voor bezoekers. Zo kwamen er eind 2015 vrijwilligers van de zusterorganisatie uit Noordwijkerhout op bezoek. Ze waren jaloers op onze uitgebreide collectie.

Van heel oude documenten, waarvan het handschrift voor de 'gewone man' niet te lezen is, hebben medewerkers van de stichting in het verleden transcripties gemaakt en deze uitgept. Dat maakt onderzoek een stuk makkelijker en resulteert in boeiende artikelen. Zie bijvoorbeeld het stuk over de lansier Hendrik van Klink in dit nummer.

We komen in deze Alkmadders ook nog even terug op de St.-Ignatiuschool die op 26 juni a.s. haar 100-jarig naamfeest viert met een reünie voor oud-leerlingen. Want wie van de

inmiddels oudere generatie mannen heeft indertijd niet bij juffrouw Van Dijk in de eerste klas gezeten? Behalve dat zij 43 jaar voor de klas heeft gestaan, deed ze nog veel andere goede dingen in de tijd dat ze in de Veen woonde.

Een bedrijfsjubileum was de aanleiding voor een verhaal over de geschiedenis van een familiebedrijf uit Oud Ade: 50 jaar Gebroeders Van der Poel, waarvan de basis eigenlijk al tachtig jaar geleden werd gelegd.

U ziet het, we hebben in deze Alkmadders weer een mooie selectie aan artikelen bijeen gebracht. We wensen u veel leesplezier. Wilt u reageren of uw verhaal aan ons kwijt, dan kunt u een mailtje sturen naar alkmadders@ziggo.nl of terecht bij een van de redactieleden of medewerkers van Oud Alkemade.

José van der Meer, eindredacteur

Komt dat zien, komt dat zien!

Op **zondag 3 juli 2016** is de laatste openstelling van de tentoonstelling 'Schatten van zolder'. De stichting Oud Alkemade houdt die dag 'open huis' om donateurs en andere belangstellenden de gelegenheid te geven om nog éénmaal de vele schatten uit ons eigen depot te komen bezichtigen. De **Open dag** wordt gehouden van 12.00 tot 17.00 uur in het museum aan de Saskia van Uylenburchlaan 22 te Oude Wetering.

In de voorbereiding voor deze tentoonstelling hadden we goed in ons depot rondgekeken en ontdekt dat we veel méér hebben dan we dachten. Daarom stellen wij u voor om zelf op zoek te gaan naar uw eigen schatten en die tijdens de open dag te laten beoordelen door deskundige taxateurs. Wellicht blijkt dan dat u eigenlijk rijker bent dan u dacht!

We hebben drie taxateurs bereid gevonden om die middag in ons museum aanwezig te zijn om door u meegebrachte voorwerpen te beoordelen en de waarde en de eventuele restauratiekosten te bepalen. We stellen hen alvast aan u voor:

- **Jacco Kolijn**, goud- en edelsmid in Oude Wetering. Hij weet alles van goud, zilver en edelstenen.
- **Eric van Egmond** uit Schoonhoven, gespecialiseerd in kunst en antiek vanaf de Romeinse tijd tot 1950.
- **Arnold Verkuyl** uit Voorschoten, gespecialiseerd in munten.

Dus als u nog iets tegenkomt thuis waarvan u altijd al dacht: 'hoe oud zou dat zijn', of 'wat is het eigenlijk', of 'wat zou de waarde hiervan zijn', dan heeft u nu de kans om daar een deskundig oordeel over te laten vellen!

Let op: om lange wachttijden te voorkomen mogen er maximaal twee voorwerpen per bezoeker worden meegenomen.

Wij nodigen u van harte uit om onze Open dag te bezoeken, al dan niet met een voorwerp uit uw eigen bezit.

Het bestuur

Wie kan ons helpen?

Oud Alkemade krijgt wel eens apparaten waarvan de naam en het gebruik onbekend is. Dat is bijvoorbeeld dit apparaat.

Het is gemaakt van messing met een stalen verende ronde schijf van 4 cm doorsnede in het midden met daar omheen drie kleinere rolletjes. De middenschijf kan 1 cm naar binnen gedrukt worden

en veert dan weer terug. De kleinere rolletjes bewegen mee. Het geheel heeft een houten handvat en het messing huis is voorzien van de cijfers 2 4 2 6. We hebben geen idee wat voor apparaat het is en waar het voor gebruikt werd. Kunt u ons verder helpen? Graag een telefoontje naar Sjaak Koek (071)3312066 of een e-mail naar: sjaakoek@hotmail.com.

LET OP:

het museum is op 26 juni gesloten in verband met diverse activiteiten in de gemeente waar medewerkers van Oud Alkemade bij betrokken zijn.

Petra en Ed Muller (links) en Marga en Sjaak Bouwmeester hebben de oorkonde en het 'muurschildje' in ontvangst genomen.

Oud-Alkemadeprijs 2015 uitgereikt

Op 26 april jl. is de Oud-Alkemadeprijs 2015 uitgereikt aan de echt)paren Sjaak en Marga Bouwmeester en Ed en Petra Muller uit Oude Wetering. Zij hebben hun dubbel woonhuis aan de Kerkstraat 77 en 77a gerestaureerd en een aantal details in de oorspronkelijk staat teruggebracht.

Zij zijn het 22ste stel eigenaren van dit pand, dat in 1690 werd gebouwd in opdracht van Jennetgen Jacobsdr. Spruijt. Het kreeg toen de naam 'Het Cleijne Huijs'. Nadat het achtereenvolgens door gemeentesecretarissen, schouten en baljuws werd bewoond, kwamen er in de 18^e eeuw bakkers, slaggers en een fietsenmaker in te wonen. Het is zelfs vijf jaar 'bewaarschool' geweest waarna het weer gebruikt werd door een schilders- en loodgietersbedrijf. Nadat het pand jarenlang had leeggestaan werd het door de families Bouwmeester en Muller gekocht. Na het afgraven van zo'n 400 kubieke meter verontreinigde grond, kon het verbouwen beginnen. Met behulp van familie en vrienden werd de

klus in een klein jaar geklaard en waren de historische details - w.o. de door Sjaak Bouwmeester zelf gemaakte glas-in-loodramen - weer voor iedereen te bewonderen.

Een uitgebreid artikel over de restauratie kunt u lezen in Alkmadders nr. 131 van september 2015. Door persoonlijke omstandigheden kon de prijs niet tijdens de Donateursavond van 9 oktober 2015 uitgereikt worden.

Bij de prijs horen een aquarel van het oorspronkelijke pand en een oorkonde.

JUFFROUW VAN DIJK 43 jaar voor de eerste klas

Haar naam zal op de reünie van de St.-Ignatiuschool op zondag 26 juni vaak vallen: juffrouw Van Dijk. Zij bracht ongeveer tweeduizend jongetjes de grondbeginselen van het lezen en rekenen bij en was dan ook tientallen jaren een bekende persoonlijkheid in Roelofarendsveen.

Juffrouw Van Dijk was niet alleen 43 jaar aan de St.-Ignatiuschool verbonden, ook gaf zij al die tijd les aan de eerste klas. En zover dat kan worden nagegaan, gebeurde dat ook nog eens in hetzelfde lokaal. Op ouderavonden kwam ze geregeld vaders tegen die nog bij haar in de eerste klas hadden gezeten.

Anna van Dijk werd op 7 mei 1899 in het Brabantse Bergen op Zoom geboren. In 1919 begon ze haar loopbaan in Heerle, een dorpje in de buurt van haar geboorteplaats. In 1921 verhuisde ze met haar ouders, twee zussen en broer naar Roelofarendsveen en begon haar loopbaan bij de St.-Ignatiuschool om daar pas in 1964, bij het bereiken van haar pensioenleeftijd, te vertrekken. Ze zou in die tijd 84 collega's hebben meegemaakt.

Van 1921 tot 1956 woonde juffrouw

Van Dijk op het Noordeinde, schuin tegenover de kerk. Nadat haar moeder was overleden, woonde zij daar vele jaren samen met haar vader die kleermaker was. In 1956 verhuisde juffrouw Van Dijk naar de Narcisstraat om niet lang na het beëindigen van haar loopbaan op uitnodiging van familie naar Brabant terug te keren. Daarna kwam ze nog geregeld terug naar de Veen, op bezoek bij haar zus Jo die met Dirk Hogenboom was getrouwd. Juffrouw Van Dijk overleed in 1992.

Jubileum

In 1961 werd het 40-jarig jubileum van juffrouw Van Dijk bij de St.-Ignatiuschool groots gevierd, een gebeurtenis waarbij het hele dorp uitliep. Ongeveer de helft van de mannelijke bevolking van het dorp moet in die tijd bij haar in

de klas hebben gezeten. Het feest begon met een mis uit dankbaarheid in de kerk van St. Petrus' Banden. De mis werd opgedragen door pastoor Schoenmaker die daarbij werd bijgestaan door pater Houtsma en kapelaan Bergenhenegouwen. De muziek werd verzorgd door Vox Laeta onder leiding van Jan van der Meer. Daarna werd het feest onder leiding van ceremoniemeester Nieuwint voortgezet in de Pancratiuszaal waar de jubilaris door de toenmalige notabelen van het dorp werd toegesproken en waar zij vele cadeaus ontving, waaronder een reis naar Rome van de gehele dorpsgemeenschap. Een van de hoogtepunten was het optreden van haar eerste eerste klas uit 1921 die in korte broek en op klompen een feestlied voor haar zong. Het feest werd afgesloten met een grote receptie voor alle oud-leerlingen.

Juffrouw Van Dijk met de eerste klas van het schooljaar 1959/1960.

Roepingen

Naast haar werk op school zette juffrouw Van Dijk zich ook in voor de missie. Zo deelde zij na schooltijd Missiefront, een boekje van de paters Lazaristen. De belangstelling voor de missie is niet vreemd: ze had een broer die missionaris was, onder meer in Brazilië en een zus die missiewerk deed op Java, nadat ze eerder ook les had gegeven in Roelofarendsveen. De inzet door juffrouw Van Dijk voor de missie moet nogal indrukwekkend zijn geweest. Tijdens zijn toespraak in de Pancratiuszaal bij haar 40-jarig jubileum sloot pater Houtsma niet uit dat er een direct verband bestond tussen die inzet en het grote aantal priesterroepingen in Roelofarendsveen in die tijd. Naast het missiewerk zette ze zich ook in voor de jaarlijkse Kinds-

Juffrouw Van Dijk met haar twee zussen en broer.

heidsoptocht. En een belangrijk onderdeel van het werk van juffrouw Van Dijk was natuurlijk het voorbereiden van de

kinderen op de grote plechtigheid van de Eerste Heilige Communie, inclusief het voor de eerste keer biechten. Gebeurtenissen die, naast de overstap van de bewaarschool naar de lagere school, behoorlijk ingrijpen in het leven van een zevenjarige. Het is dan ook terecht dat de naam van juffrouw Van Dijk op zondag 26 juni vaak zal vallen.

Fons van Rijn

Juffrouw Van Dijk omringd door collega's onder wie meester Nieuwint en meester Keulemans (in het midden) en meester Wagenaar (rechts).

De Stichting Oud Alkemade heeft haar medewerking verleend aan de reünie en is op 26 juni aanwezig met een informatie- en documentatiestand.

Van het optreden van de jongensgroep in korte broek en op klompen tijdens het jubileumfeest van 1961 heeft Oud Alkemade geen foto in haar archief. Heeft iemand van u die misschien? Dan zouden we die graag willen ontvangen (of scannen) om hem voor de toekomst te bewaren.

Zus Jo bekijkt de onderscheiding die juffrouw Van Dijk kreeg opgespeld bij haar 40-jarig jubileum.

Peter Rodenburg uit Leiderdorp schreef ons naar aanleiding van de omslagfoto van het maartnummer.

Beste redactie, Leuk om die oude foto van de Ignatiuschool op de voorkant te zien van uw blad, want deze foto hadden we in ons vorige huis in de gang hangen. Op deze foto staat mijn opa, Frans Rodenburg, voor de brug in zijn boot met melkbussen. Hij was toen melkboer in Roelofarendsveen en woonde aan het Noordeinde op nr. 18. In dat huis, waar mijn vader geboren is, heeft later de familie Pouw gewoond. Rond 1915 zijn

mijn grootouders uit Roelofarendsveen vertrokken. Het leuke is dat ik in 1976 in diezelfde straat kwam te wonen, terwijl ik zelf toch geen Veender was. Mijn toenmalige buurman Jan Spruit (senior) heeft mijn grootvader nog gekend. Hij had het dan ook gelijk over Frans Rodenburg, de melkboer. Samen met Jeanette Bakker (de dochter van Henk Bakker, de elektricien) hebben we er 21 fijne jaren gewoond. Jeanette woonde er natuurlijk al langer. Ik wist niet, dat er meer exemplaren van die foto waren. Dus leuk om deze dan ineens op de voorkant van uw blad te zien.

De Pastorie op de Kaag

Met de woorden 'Strekke het den gemeente Kage langen tijd tot ere' werd op 16 oktober 1912 de nieuwe Kaagse pastorie ingewijd. Meer dan honderd jaar, tot juni 2013, doet dit statige pand dienst als ambtswoning voor vele predikanten. Met het kleiner worden van de kerkelijke gemeente besluit de huidige predikant ds. Iman Padmos te zoeken naar een eigen woning op Kaageiland. Al vrij snel wordt er een enthousiaste koper gevonden voor de pastorie en de pastorietuin. Op 5 maart 2014 vindt de overdracht plaats aan Kees van Lent, pastoor te Hoofddorp, en reeds eigenaar van de omliggende panden: het oude postkantoor, het bezinningscentrum Stal op de Kaag en het in aanbouw zijnde logeershuis voor mindervaliden 'Kaagervaaring' aan de waterkant. Zo komt er na een periode van ruim vierhonderd jaar, na drie opeenvolgende pastorieën op ongeveer dezelfde plek, een einde aan de domineeswoning van de Protestantse Kerk op het eiland.

Terug in de tijd

De geschiedenis van de Kaagse pastorie is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van het kerkelijk leven op Kaageiland. Rond 1400 is er al sprake van een kapel op het eiland, gewijd aan de H. Maria Magdalena. Het is een hulpkapel van de moederkerk Sint Pancratius te Sassenheim. Voor het zielenheil van de eilanders komt er een priester overgerooid uit Sassenheim naar deze verre uithoek van de parochie.

Tijdens de Reformatie bekeert een deel van de bewoners van het eiland zich tot de nieuwe leer, duidelijk beïnvloed door aanlandende beurtschippers. Op Kaageiland ontstaat een kleine Nederduits Gereformeerde Gemeente die gebruik gaat maken van de kapel. In plaats van een priester komt er nu een predikant overgerooid. Van een pastorie is nog geen sprake, alles is nog ondergeschikt aan Sassenheim, ook de doden worden daar begraven.

Ons verhaal over de pastorie begint rond 1600. Door het nauwkeurige bronnenonderzoek van Theo van der Poel weten we vrij veel over deze periode. Het dorp de Kaag is door zijn ligging uitgegroeid tot het grootste kerkdorp van het ambacht

Alkemade, met zo'n 700 inwoners. Het dijkdorp slingert als een lint langs de westelijke oever van het eiland, de Kagerdijk genoemd, thans Julianalaan (zie de kaart van Rijnland).

Door de verbondenheid met Sassenheim wordt er maar eens per maand - en bij slecht weer of ijsgang maar eenmaal per twee maanden - een dienst gehouden. Dat bevalt de eilandbewoners maar matig, vandaar dat er op 6 januari 1608 een petitie wordt ingediend bij de Classis en bij de Staten van Holland met het verzoek een eigen predikant te mogen benoemen. Deze solistische actie wordt niet erg op prijs gesteld door de kerkmeesters van Sassenheim. De eilandbewoners zetten toch door en voeren tal van gewichtige redenen aan, zoals de ouderdom van de predikant, de bijzondere ligging, het geringe aantal diensten, de te kleine kapel. Ze beloven op eigen kosten een predikantswoning te bouwen. Visitatoren die in februari 1608 een bezoek brengen aan een kerkdienst in de kapel slaan met grote vreugde de grote menigte gade. Zij schatten het aantal op wel 170. Al vrij snel, op 19 mei 1608, wordt toestemming verkregen een eigen predikant te benoemen.

De Pastorie uit 1608

Op 1 september 1608 doet de eerste predikant Johannes Bocardus zijn intrede in de Kaagse gemeente. Hij gaat wonen in de nieuw gebouwde pastorie op grond van Cornelis Willemsz, visser van beroep, in de nabijheid van de kapel. Enige tijd later, op 11 januari 1610, kopen de kapelmeesters deze grond *daerop alreede een huysinge getimmert is* voor 300 gulden. De bewoners van het huis zullen ten eeuwigden dage vrije opslag hebben in de wijk aan de westzijde van de Kagerdijk voor het uitladen van turf, hout, bier en andere goederen die zij nodig denken te hebben. Van de pastorie zelf zijn geen afbeeldingen bekend. De net aangetreden predikant beijvert zich voor een nieuwe kerk, toch duurt het nog tot 1618 voordat de kapel wordt vervangen door een nieuw kerkgebouw met spitse toren.

De eerste kadastrale kaart uit de periode 1811-1832 toont de locatie van de eerste pastorie uit 1608 (kavel 139). Links van de pastorie zien we de contouren van een laatmiddeleeuwse boerderij, de voorganger van de huidige boerderij uit 1914 (thans de Stal op de Kaag) en geheel rechts (kavel 136) de kerk uit 1618. De gebouwen zijn gelegen aan de Kagerdijk, nu bekend als de Julianalaan, en kijken uit op het Gravenwater. De precieze locatie van de oude kapel is onbekend. Dat is momenteel onderwerp van studie en van archeologisch onderzoek.

Kaart van Rijnland (gedeelte) uit 1611 met het eiland de Kaag (de Kaech) en ten noorden daarvan het Kager meer (Cager Meer).

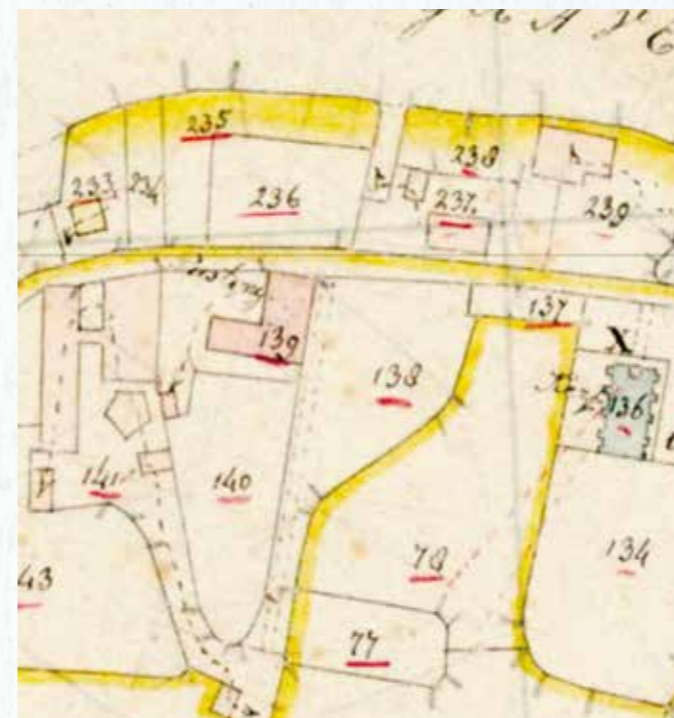

Schilderij van Jan van Goyen (1596-1656): Gezicht op Kaageiland met kerk uit 1618 gezien vanaf het Grote Haarlemmermeer.

De pastorie uit 1846

De pastorie uit 1608 is aan het einde van de achttiende eeuw oud en reeds vele malen opgelapt. Er is dringend behoefte aan een nieuwe pastorie. Dat dit geen gemakkelijke opgave is zal blijken. Na de Franse inval in Nederland in 1795 wordt de scheiding van kerk en staat een feit. De Nederduits Gereformeerde Kerk houdt op de officiële publieke kerk te zijn.

Na de Napoleontische tijd, in 1816, wordt het 'Algemeen Reglement' aangenomen met goedkeuring van koning Willem I. De kerk wordt staatskerk met als officiële naam Nederlands Hervormde Kerk. De nieuwe kerkelijke organisatie pakt nadelig uit voor de kleine Kaagse gemeente. Met één pennestreek verliest ze haar zelfstandigheid. Bij Koninklijk Besluit uit 1825 wordt de kerkelijke gemeente van de Kaag gecombineerd met de gemeenten van Warmond en Voorhout. Er breekt voor de Kaagse Hervormde Gemeente een tijd van grote moeilijkheden aan. Het kerkje vervalt en de pastorie

Kadastrale kaart (1811-1832): locatie pastorie uit 1608 en kerk uit 1618.

De pastorie uit 1846.

komt leeg te staan. Er wordt waargenomen door predikanten uit Warmond en Voorhout. Deze combinatie werkt niet en in 1842 richt de kerkenraad zich in een verzoekschrift tot koning Willem II om weer een zelfstandige gemeente te mogen worden. Men gebruikt ongeveer dezelfde argumenten als in 1608, dat 'weer en wind het de leraar dikwijls onmogelijk maakt de voorgenomen reis naar de Kaag te ondernemen. Vooral in des winters, als wanneer vorst of storm de toegang tot het eiland de Kaag volstrekt belet, gebeurt het dat de gemeente acht, zelfs negen weken zonder openbare godsdienst-oefening was... Het gaat alzo met de gemeente van de Kaag niet voorwaarts, maar achterwaarts'. Het verzoek heeft vrij snel resultaat. Eind 1844 mag de gemeente een hulpprediker benoemen die in 1845 (tot 1849) op de Kaag komt wonen. Hij vindt er een vervallen kerk en een vervallen pastorie. Maar er is hoop op betere tijden. Immers de droogmaking van het Haarlemmermeer (1845-1852) is in volle gang. Men voorziet een drastische groei van het ledental. In 1846 wordt dan ook een nieuwe pastorie gebouwd. Een karakteristiek pand, dat al heel snel na de bouw gebreken zal gaan vertonen en uiteindelijk geen lang leven beschoren is.

Nieuwe pastorie: in de Kaag of Abbenes?

Op 13 augustus 1850 wordt bij Koninklijk Besluit de gemeente weer volledig zelfstandig en komt er een einde aan een periode van hulppredikanten. In 1851 worden de leden van de Hervormde Kerk die nabij het gemaal De Leeghwater wonen toegevoegd aan de Kaagse gemeente. In 1859 worden de kerkelijke grenzen van de Kaagse gemeente vastgesteld ten opzichte van de drooggemaakte Haarlemmermeer. Voortaan bestaat de kerkelijke gemeente van de Kaag behalve uit het eiland, ook uit een gedeelte van de ringdijk van de Haarlemmermeerpolder en het zuidelijk deel van de polder met daarbij het dorp Abbenes. De kerkenraad weerspiegelt de nieuwe situatie, met kerkenraadsleden uit zowel de Kaag als Abbenes, maar vaak in een onevenwichtige samenstelling. In Abbenes streeft men al snel naar een eigen kerkgebouw. Het blijft niet bij woorden alleen, in 1869 is de kerk in Abbenes gereed. En men wil eigenlijk ook een eigen pastorie bouwen. De kerkenraadsleden uit Abbenes doen een poging om de Kaagse kerk uit 1618 af te laten breken en met de opbrengst de bouw van een pastorie in Abbenes te bekostigen. Dit tot grote woede van het Kaagse deel van de kerkenraad. De langdurige twisten tussen de Kaag en Abbenes leiden er

De Kaagse kerk uit 1874 met op toren een kaagschip

(foto K. van der Veer)

toe dat ook de Kaag zijn plannen voor een nieuwe kerk doorzet, zodat op 15 maart 1874 op plechtige wijze de huidige Kaagse kerk - gebouwd uit liefdegaven - in gebruik wordt genomen.

Als in 1875 daadwerkelijk in Abbenes een pastorie wordt gebouwd en de predikant er vanwege de slechte staat van de Kaagse pastorie gaat wonen, wordt dit als een regelrechte poging gezien om zich los te weken van de Kaag. De Kaagse kerkenraadsleden verlangen steeds meer naar een scheiding tussen de Kaag en Abbenes. Ze zoeken de oorzaak van

de moeilijkheden - zo laten ze in 1888 een Classicale Commissie weten die de Kaag bezoekt - 'in tweedracht (in de leer) en gemis aan eensgezindheid te Abbenes, dat uit allerlei samenraapsel van mensen, uit allerlei rommel van volk bestaat, terwijl men te Kage eensgezind is'. In 1894 wordt bij besluit van de Algemene Synode het slechte huwelijk tussen de Kaag en Abbenes ontbonden. Het dorp Abbenes wordt toegevoegd aan de Hervormde Gemeente van Nieuw-Vennep. Deze situatie gaat in op 1 januari 1895. De Kaagse kerk gaat zelfstandig verder.

De pastorie uit 1912

Na de afscheiding van Abbenes valt het lange tijd niet mee om een predikant aan te trekken, de slechte staat van de pastorie op de Kaag is hier waarschijnlijk debet aan. Om het kerkelijk werk toch voortgang te doen laten vinden, worden godsdienstonderwijzers aangesteld. In 1903 wordt eindelijk weer een predikant benoemd: ds. Jan Wijnand Arend Klinkhamer Bredius (1903-1908). Hij vindt de pastorie uit 1846 niet bewoonbaar. Met toestemming van de kerkenraad gaat hij buiten de grenzen van de kerkelijke gemeente wonen. Hij vestigt zich in Sassenheim en komt met Kerstmis, Pasen en Pinksteren voor enkele dagen in de gemeubileerde pastorie wonen. Ziekenbezoek en de andere voorkomende werkzaamheden doet hij vanuit Sassenheim. Dan komt hij met een koetsje aangereden van stalhouderij Langeveld uit Leiden.

We noemen hem hier, omdat tijdens zijn ambtsperiode het initiatief is genomen voor de bouw van een nieuwe pastorie. Op 6 mei 1909 wordt er een brief gestuurd naar de Synodale Commissie, waarin wordt gesteld dat de pastorie al in 1875 voor bewoning is afgekeurd en dat de pastorie de oorzaak is van het veelvuldig bedanken van predikanten op wie men een beroep uitbracht. In deze brief spreekt de kerkenraad over geraamde bouwkosten voor een nieuwe pastorie van f 10.000.- en verzoekt dringend om een synodale bijdrage, daar de kleine, 230 leden tellende gemeente een der-

gelijk bedrag beslist niet alleen kan opbrengen. In het archief van de kerk zijn nog bestek, kostenbegroting en bouwtekening terug te vinden van deze luxe variant van de huidige pastorie met op de begane grond een studeerkamer, huiskamer, serre, ontvangkamer, spreekkamer en een keuken.

Na een uitvoerige correspondentie zijn de bouwkosten door 'al wat naar weelde zweemt te vermijden' gezakt naar f 7.000.- en wordt een subsidie verzocht van f 4.000.-. Men discussieert nu nog over een pastorie van f 6.000.- of f 7.000.-. Bij een stemming van vijf tegen drie kiest men uiteindelijk voor een pastorie van f 6.000.- met een synodale bijdrage van f 3.500.-. Op 16 oktober 1912 wordt de nieuwgebouwde pastorie ingewijd. Een ansichtkaart van de pastorie toont de pastorie na de oplevering in 1912. Opvallend zijn de rolluiken en het balkon met balustrade.

In het voorjaar van 1913 wordt er fors geïnvesteerd in de aanleg van de pastorietaan. Dit blijkt uit het nog aanwezige beplantingsschema met bijgaande nota van f 136,50. Ook worden er tien opgaande iepen geplant aan de wegwand. Deze bomen zijn goed te zien op de winterse foto uit de jaren twintig toen de weg nog niet geasfalteerd was. Ze dienden als brandhout in de Tweede Wereldoorlog voor enkele arme gezinnen.

In 1932 wordt de pastorie voor f 185.- aangesloten op de waterleiding en komt

De pastorie met opgaande iepen er voor.

er na vele eeuwen eindelijk een afdoende oplossing voor de drinkwatervoorziening. Ook gaat de kerkenraad in 1967 met algemene stemmen akkoord om de vele kachels te vervangen door centrale verwarming, voor het zeer forse bedrag van f 11.000.-. Hiertoe worden diverse leningen afgesloten. Wel wordt uitdrukkelijk vastgesteld dat, om in de toekomst moeilijkheden te voorkomen, de olie die gestookt gaat worden geheel voor rekening van de pastoriebewoners zal zijn. Veel predikanten hebben vervolgens rijk gewoond in deze pastorie, maar zich arm gestookt!

Vrijwilligers

Een kerk kan niet zonder vrijwilligers. Zij die altijd maar weer klaar stonden om te assisteren bij het onderhoud van de kerkelijke gebouwen en van de pastorie. Naast kostenbesparing leverde het gelukkig ook een grote saamhorigheid op. Als een predikant het beroep naar de Kaag had aangenomen, betekende dat voor de vrijwilligers werk aan de winkel. Altijd moest er wel iets worden opgeknapt, vernieuwd of veranderd aan de pastorie. Men kwam massaal in actie. Als de klussen door de mannen geklaard waren, waren de dames aan de beurt. De vrouwenvereniging *Ora et Labora* trad aan. De pastorie werd van boven tot onder schoongemaakt. De nieuwe predikant kon het gestoffeerde pand zó betrekken. Ook moesten er van tijd tot tijd grote renovaties worden uitgevoerd (1983 en 2010). En altijd weer werden de vrijwilligers opgetrommeld om te helpen. De ene predikant wilde gips op de muren van de woonkamer. De volgende wilde absoluut geen gips. Verlaagde plafonds, triplex op

de deuren, elke modegril werd toegepast. En nu... is de pastorie verkocht. Wat vinden de vrijwilligers hiervan? 'Het was te kostbaar om het pand te behouden, maar het doet natuurlijk wel pijn!' is hun antwoord. Zij zijn blij dat de pastorie - die geen pastorie meer is maar het toch weer een beetje wordt - blijft bestaan. Van harte hopen zij dat door de verkoop aan pastoor Kees van Lent de toekomst van dit pand gewaarborgd is.

Op zondag 28 september 2014 werd na de kerkdienst in de Protestantse kerk op Kaageiland op passende wijze afscheid genomen van de pastorie met de presentatie van het boekje: 'De Pastorie op de Kaag'. Het boekje beschrijft de geschiedenis van de pastorie in meer detail dan in dit artikel en vertelt tevens het verhaal van haar bewoners die het vaak bijzonder vonden om hier te wonen. Mocht u geïnteresseerd zijn in de volledige tekst en de bronnen, dan is het boekje voor € 10.- verkrijgbaar bij de Stal op de Kaag en bij Boekwinkel Het Kruispunt, Kruisweg 1067a, 2131 CT Hoofddorp. De pastorie is inmiddels grondig verbouwd (mei 2016) en zal binnenkort gaan dienen als woning voor pastoor Van Lent.

Jan Biemond

De pastorie in 1912 na de oplevering.

De pastorie op de Kaag van 1912

(foto K. van der Veer)

HERINNERINGEN

Met een stropdas op de eerste rij

Deze foto van de zesde klas van de Rooms Katholieke Lagere School St.-Ignatius zal genomen zijn in het voorjaar van 1960. De leerlingen, allemaal jongens, zijn netjes gekleed, in een zomers overhemd. De meesten dragen een jasje, soms boven een korte broek, maar vaker nog met een keurige lange broek. Natuurlijk kwamen we niet elke dag zo op school; de komst van de fotograaf was van te voren aangekondigd. Er werd een foto van de hele klas genomen, en ook een van elke leerling apart. Als je daar netjes op stond, werd die foto ook gekocht. Eén jongen in die zesde klas draagt een pullover en een wit overhemd met stropdas. Die jongen ben ik.

De zesde klas van 1959/60.

Op de jongensschool St.-Ignatius (1954-1960)

In het schooljaar 1954-55 kwam ik in de eerste klas bij juffrouw Van Dijk, zoals hele generaties Veense jongens. Van haar leerde je lezen en schrijven, eerst met een lei en een griffel. Later kregen we een mooi schrijfschriftje, met lijntjes. De kleine letters moesten binnen de lijntjes blijven. De hoofdletters erboven. Onze vakken staan vermeld in mijn rapportboekje: Godsdienst, Rekenen, Nederlandse Taal, Tekenen en Zingen. Welke liedjes we zongen, weet ik jammer genoeg niet meer. Onder de vakken op het rapport konden apart de cijfers worden aangegeven voor Gedrag, Vlijt, Orde en Netheid, én Kerkbezoek.

Van de tweede klas herinner ik mij alleen dat we een - in onze ogen - behoorlijk oude meester hadden. Zijn bijnaam was meester 'Bokkie'. Hij gooide soms de borstel van het schoolbord naar een lastige jon-

gen, die dan bij het teruggeven een venijnige tik op zijn vingers kreeg. In de derde - en in de vierde - kregen we een nieuwe, jonge meester: meester Keulemans. Die kwam uit Rhoon, bij Rotterdam, wat voor ons Veense jongens ver weg was. Doorde-weeks woonde hij bij een hospita, ergens op het Zuideinde. In het weekend ging de meester terug naar Rotterdam, waarover hij ons dan later vertelde. Vele jaren later trouwde Flip Keulemans met mijn tante en werd zo mijn - zeer dierbare - oom Flip. In de vierde klas werd ons vakkenpakket uitgebreid met Vaderlandse geschiedenis, Aardrijkskunde, Kennis der natuur en Lichamelijke oefening. Bij 'Kerkbezoek' op mijn rapport blijkt dat ik, heel braaf, 17 van de 19 keer de vrijdagse Schoolmis heb bijgewoond.

In de vijfde klas hadden we meester (Joop) Wagenaar, die we stiekem 'Kiki' noemden. Hij kwam in een mooie zwarte Opel naar school. Als je je werk

af had, kreeg je een boekje met lesjes Frans; ik geloof niet dat de meester veel aan de uitspraak deed. Joop Wagenaar was toen al politiek actief in de KVP en werd later wethouder en burgemeester. In de zesde klas kregen we meester Bosman (links op de foto). Hij kwam uit Amsterdam en voetbalde bij DCG, maar daar hadden wij als DOSR-supporters natuurlijk geen boodschap aan. Bosman verving voor de gewone lessen meester Nieuwint (rechts op de foto), die natuurlijk als hoofd van de school ook andere bezigheden had. De meeste jongens op de foto hierboven gingen na de zesde klas van school af. Zij gingen thuis op het bedrijf werken en zaten nog een tijdje op de Tuinbouwschool aan het Westeinde. Als de normale schooldag afgelopen was, gaf meester Nieuwint wél bijles aan de jongens die gingen 'doorleren'. Destijds moest je nog toelatingsexamen doen voor de middelbare school. Een paar jongens gingen naar de mulo, één naar de hbs en vier 'op studie': zij werden priesterstudent. Ik was één van die vier jongens.

Op het schoolplein

Het gebouw van de St.-Ignatiuschool, met het karakteristieke naambord op de gevel, ziet er van buiten nog net zo uit als vroeger. Hoe het er elke dag op het schoolplein aan toeging, denk ik me ook nog goed te kunnen herinneren. Voordat de lessen begonnen moest elke klas zich buiten opstellen; daarna gingen we - twee aan twee - naar binnen, rustig en mondje-dicht natuurlijk. 's Winters mocht je, geloof ik, wel direct naar binnen en moest je in de gang wachten. In het klaslokaal aangekomen gingen we in onze bankjes zitten en dan werd er eerst gebeden. Er was ook een ochtendpauze, waarin het

LEES VERDER OP PAGINA 20

Lansier Hendrik van Klink 31-7-1808 / 12-8-1831

De schatkamer van de Stichting Oud Alkemade bevat onder meer stukken over personen die leefden in de periode 1795-1850. Eén van de documenten die gevonden is in het archief is zowel intrigerend als macaber: Wouter van Klink vraagt in 1835 gratificatie aan wegens het sneuvelen van zijn zoon in de Tiendaagse Veldtocht. Wat is het verhaal achter die gesneuvelde zoon? Het leven van deze zoon in de periode 1827-1831 en van zijn ouders wordt beschreven aan de hand van onder andere deze archiefbronnen.

Wouter en Marijtje van Klink

Wouter van Klink was geboren op 25 september 1764 in Rijsaterwoude. Hij trouwde met Marijtje (Marietje) de Ruijter (Ruitere), die geboren was in Amstelveen omstreeks 1770. Het huwelijk vond plaats op 9 oktober 1791 in Alkemade. Ze kregen een dozijn kinderen, waarvan drie Catharina's en twee Hendrikken. Veel kinderen stierven dus jong.

Wouter (of Walterus) en Marijtje waren aanwezig bij de doop van Cornelis, de zoon van Ludovicus van Klink en Lijpie

Dirks van der Meer. Op 9 juni 1808 waren ze de *susceptores* (doopgetuigen).

In 1811 komt de naam van Wouter van Klink (met die van G.W. ter Meulen en Leend. Akerboom) voor in wijk A in Roelofarendsveen (straatnamen waren er op dat moment nog niet, die kwamen pas in 1940). Het betrof perceel 157 en dat komt overeen met het kadastrale perceel 472 (Sectie C blad I), dat toebehoorde aan (de Armen van) Dirk Pietersz. Peereboom. Dit adres is nu Noordeinde 168. Op die locatie woonde tot de jaren zeventig van de vorige eeuw de familie Termeulen, daarna de familie Van der Kamp en nu

Angela van der Plas en Rob de Jeu.

Het zal weinig verbazing wekken dat de Veender Wouter van Klink een tuinder was, maar hij bezat noch een huis, noch een stuk land.

Van de zonen waren Cornelis (in 1819 en in 1825) en Dirk (in 1823) getrouwd. In 1827 hadden Wouter en Marijtje alleen Hendrik nog als "de eenige Ongehuwde Kostwinnende Zoon van zijn beide Ouders".

Oproep en vergeefs verzoek tot vrijstelling

Op het moment dat Hendrik in de annalen verschijnt, was hij een bijna 19-jarige 'arbeider'. Hij had bij de laatste loting van de lichte dienst het relatief lage

nummer 22 getrokken. Dat betekende dienstplicht.

Omdat Hendrik de enige kostwinner was, vroeg hij vrijstelling aan. Zowel het

burgerlijke als militaire gezag wezen dat verzoek af met als argument dat beide ouders nog leefden. Een alternatief was om iemand anders de dienst voor Hendrik te laten vervullen. De familie Van Klink had echter geen geld om zo'n remplaçant te huren.

Moeder Marijtje liet het er niet bij zitten. Zij stapte op burgemeester Pieter van Veen af op 21 maart 1827 om weer "reclame tot vrijstelling te doen" met beroep op het "5^e Artikel".

Zo'n beroep op een wetsartikel is verrassend voor een vrouw die waarschijnlijk geen of weinig opleiding had genoten. Vermoedelijk kreeg ze advies van een geleterd iemand. Pastoor Simon van Veen is een mogelijke kandidaat.

Burgemeester Van Veen, die onder andere schout, secretaris, maire en notaris was geweest, bestudeerde het artikel en vergeleek het met artikelen in de wetten van 1817 en 1820. Hij moest toegeven dat het verzoek tot vrijstelling terecht was.

De burgemeester schreef de volgende dag een brief naar de "Wel Edel Gestrenge Heer Militie Commissie over de Kantons 15-21" van Zuid-Holland met zijn bevindingen. Van Veen verzocht om Hendrik van Klink nog een kans te geven tot vrijstelling. Desgewenst zou nog een getuigenis nagestuurd kunnen worden van "drie ter goeder naam en faam staande personen" om zijn zaak te ondersteunen. De inspanningen van Hendrik, Marijtje en Pieter van Veen mochten niet baten. Hij moest naar de keuring.

Keuring

Bij de keuring werd het uiterlijk van Hendrik beschreven. De beschrijving is te vinden in het Nationaal Archief in het zogenaamde stamboek. Het is een unieke bron over het uiterlijk van onze (manelijke) voorvaders vòòr de uitvinding van de fotografie. De gegevens van pagina 12 werden genoteerd:

Kaart van Bart Bisschop op basis van Kohier 1830-1835 van Roelofarendsveen. Nr. 157 ligt aan de westkant van de Veenvetering.

Geboren te Alkemade den 31 Julij 1808 Laatst

gewoond te Alkemade

Aangezicht ovaal

Voorhoofd rond

Oogen blauw

Neus stomp

Mond klein

Kin spits

Haar en Wenkbrauwen lichtbruin

Merkbare teekenen lidteekenen aan 't Voorhoofd

Hendrik van Klink had dus lichtbruin haar, blauwe ogen en een litteken op zijn voorhoofd.

Leerschool en garnizoen

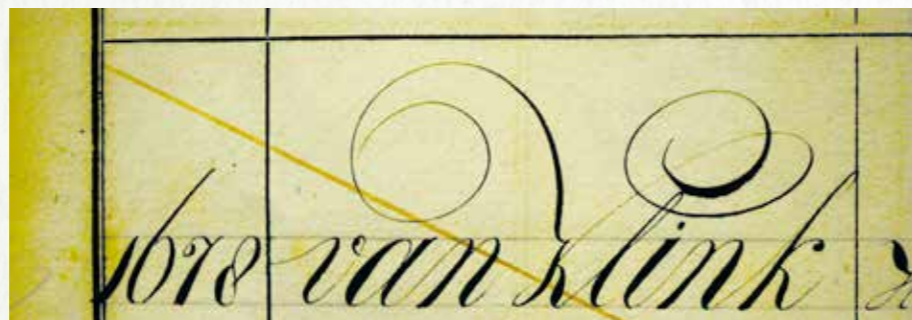
Op 6 mei 1827 werd Hendrik ingedeeld als Milicien. Hij kwam terecht bij een cavalerie-onderdeel, het 10de Regiment Lansiers.

Lansiers droegen een ijzeren gepunte lans van 2,67 m lengte, een gebogen sabel, een karabijn van bijna vier kilo en twee pistolen van elk twee kilo. De sabel stak in een ijzeren schede in een koppel om de handen vrij te hebben. Over de topzware 'tjapska' met pluim zwijgen we nog. Gelukkig waren de karabijnen van lansiers niet voorzien van een bajonet.

Een Veender van het Noordeinde moest dus leren paardrijden, omgaan met de sabel en de lans en leren schieten. Het bestijgen en manoeuvreren van een paard in volledige uitrusting vergde de nodige oefening. Er waren speciale leerboeken voor uitgegeven. Er was een militaire rijsschool in Delft, waar Geisweit van der Netten, die de veldtocht naar Moskou

Een lansier van het 10e Regiment Lansiers in vol ornaat.

Stamboeknummer 1678 van Hendrik van Klink.

in 1812 nog meegemaakt had, directeur was ten tijde van Hendriks dienstplicht. Of hij het nu wilde of niet, Hendrik van Klink maakte deel uit van een elitekorps, waar de Napoleontische glorie van het korps De Rode Lansiers nog van afstraalde. De lansiers van het 10de regiment hadden een bijzonder fraai hoofddekseel van Poolse origine, de tjapska. Waarschijnlijk was het overgenomen uit Polen ten tijde van de Napoleontische veldtochten tegen Pruisen en Rusland.

Het 10de Regiment Lansiers lag in garnizoen te Utrecht. Daar was ook het depot van het regiment. Op de lijst van nieuwkomers in 1829 komen cadetten, kleermakers, trompetters, een zadelmaker, een wachtmeester en een muzikant voor, allen bij de lansiers. Het lagere volk woonde "onder de wal", waar Hendrik mogelijk ook een onderkomen had.

Vorbereidende acties

De Belgische Opstand van augustus 1830 begon met schermutselingen in Brussel, waarna het 'Nederlandse' leger zich terugtrok. Op 5 oktober 1830 riep koning Willem I de bevolking te wapen. Niet iedereen was enthousiast. Enkele dagen later werden dienstplichtigen opgeroepen. Hendrik kwam bij het mobiele leger, het veldleger.

Het 10de Regiment Lansiers werd in januari 1831 ingezet in het Land van Maas en Waal. In dat gebied onttrokken velen zich, al dan niet uit sympathie met de Belgen, aan de dienst. Het leger noest proberen hen in het gareel te krijgen. Door de scheiding der geesten, waardoor de meeste Zuid-Nederlanders zich inzetten voor de Belgische zaak (er was ook veel materieel in het zuiden achtergebleven) moest een nieuw leger uit de grond gestampt en gedrield worden. Dat lukte wonderbaarlijk goed.

Halverwege 1831 werd het geoefende leger verscheept naar Breda om vandaar uit de Belgische Opstand neer te slaan. Het aanvalsplan bestond uit een

tangbeweging: één rechtstreeks naar Antwerpen en Brussel en een andere via Limburg naar Brussel. Uiteindelijk ging de aanval richting Brussel, gevoed door geruchten dat de bevolking van Luik en omgeving zich zou aansluiten.

Bij Rijen tussen Breda en Tilburg werd een groot tentenkamp van 1000 bij 300 meter ingericht voor 20.000 infanteristen en cavaleristen, ook voor de vier eskadrons van het 10de Regiment Lansiers.

Het 10de Regiment viel onder de 1e Brigade (zwarte cavalerie) onder leiding van generaal-majoor Post, die op zijn beurt ondergeschikt was aan luitenant generaal jhr. Trip van Zoutdland van de Divisie Cavalerie. Er waren drie divisies en één reserve divisie.

Prins Frederik, de broer van de kroonprins, ging op 18 juni 1831 - de verjaardag van de slag bij Waterloo in 1815 - naar het veldleger te Rijen. Bij de wapschouw trokken zes bataljons voetvolk van linie, zes bataljons schutters, de jagers van Van Dam, verscheidene eskadrons kurassiers en lansiers en twee batterijen veldartillerie voorbij. Enkele weken voor de veldtocht, eigen-

lijk een onderneming om de geschonden eer te herstellen, kwam de koning ook langs. Op 22 juli 1831 zag Hendrik in het tentenkamp zijn soeverein Willem I de troepen inspecteren.

Tiendaagse Veldtocht 2-12 augustus 1831

De drie divisies zetten zich op 2 augustus 1831 in beweging en passeerden kort daarop de grens met het huidige Belgisch Limburg.

Op 6 augustus hield het leger halt, maar enkele onderdelen, waaronder twee eskadrons lansiers, gingen vooruit en bezettedorpentenzuidenvanGeel.Daarna passeerden ze Haelen, Herck en Kermpt. In de late avond van 7 augustus werd de lichte cavalerie door een Belgische eenheid uit Hasselt aangevallen. Bij de slag van Hasselt werden vijf Belgische kanonnen buit gemaakt. De kanonnen zouden later omgesmolten worden om er metalen kruisen van te gieten, ter herinnering aan de Tiendaagse Veldtocht.

Op 10 augustus trok de gehele 1^e Divisie, waaronder twee eskadrons lansiers, naar Tienen op, welke stad veroverd werd. Een detachement lansiers, onder aanvoering van luitenant Kutzleven, viel de vijand aan "en dreef hem rechts en links op de vlucht".

Toen brak de dag van de 12de augustus aan. De 1^e Divisie ontving het bevel om zich bij het aanbreken van de dag naar Leuven te begeven. Een eskadron lansiers onderscheidde zich bij een schermutseling. Terwijl de divisie onder de wallen van Leuven was, losten de Belgen hun geschut, "een verschrikkelijk vuur",

waarbij diverse officieren en 'minderen' getroffen werden. Ook lansier Hendrik van Klink sneuvelde bij dit laatste wapenfeit van de Tiendaagse Veldtocht. De Nederlandsche Staatscourant van 27 augustus 1831 gaf een opgave van 115 gesneuvelden, waaronder vier van het 'Regiment Lansiers no. 10'. Genoemd wordt "Klink, lansier". De redactie van de Staatscourant had zich van te voren verontschuldigd dat sommige tussenvoegsels en initialen ontbraken.

Op 8 september 1831 gaf de courant nog een aanvulling op de gesneuvelden: "Regiment Lansiers no. 10: Jan Fortuyn. Het paard van dezen is, na het gevecht voor Leuven, zonder deszelfs berijder, teruggekomen."

Nasleep 1831-1840

Of de ouders van Hendrik van Klink de Staatscourant lazen, valt te betwijfelen. De commandant van het Regiment Lansiers zal de burgemeester van Alkemade (inmiddels Jan Marinus Blanken Tzn.) bericht hebben, die daarna Hendriks ouders persoonlijk inlichtte.

Marijtte stierf op 12 november 1835. Weduwnaar Wouter, die al lang niet meer kon werken, diende op 9 december 1835 een verzoek tot ondersteuning in. Ook vroeg hij om een gratificatie uit een fonds wegens het sneuvelen van Hendrik in de Tiendaagse Veldtocht.

Dat Fonds ("ter aanmoediging en ondersteuning van de gewapende dienst in de Nederlanden") was ingesteld door koning Willem I na de slag bij Waterloo. Het gaf Wouter van Klink inderdaad recht op een uitkering.

Wouter richtte het verzoek aan com-

mandant Willem Pieter d'Auzon de Boisminart. Hij was van 1824-1844 directeur van het Militair Invalidenhuis, ooit het Minnehuis, in 1816 door de gemeente Leiden aan koning Willem I ter beschikking gesteld als onderkomen voor militairen die bij Waterloo invalide waren geworden. Het Militair Invalidenhuis stond tot 1933-35 aan de Kaasmarkt in Leiden, waarna het gesloopt is.

D'Auzon de Boisminart was bovendien penningmeester van het Fonds. Hij liet burgemeester Blanken weten dat het verzoek nogmaals ingediend moest worden volgens het meegezonden formulier. Of Wouter van Klink nog een gratificatie kreeg uit het Fonds, voor hij stierf op 11 april 1840, weten we (nog) niet.

Alfred Bakker

OPROEP

In komende Alkmadders gaan we aandacht besteden aan nog meer militaire zaken, zoals de belegering van de citadel van Antwerpen en de Zouaven. Wie heeft er mogelijk medailles op zolder liggen van bijvoorbeeld het Metalen Kruis, Citadelpmedaille, Mentana Kruis of de medaille Bene Merenti? Wij horen het graag van u!

Bronnen o.a.:

- L. van Amsterdam en L. van Klink (1996): Het geslacht van Klink te Roelofarendsveen e.o. Derde uitgave.
- Johan Op de Beek: Het verlies van België. De strijd tussen de Nederlandse koning en de Belgische revolutionairen in 1830. Horizon (2015).
- A.J. Bisschop, Huizenonderzoek Alkemade (2007)

◀ De achterkant van het Metalen Kruis 1830-1831.

◀ Kaart van Johan op de Beek van de Tiendaagse Veldtocht.

Het Militair Invalidentehuis (litho van H.L. Hoogstraten, 1850).

EEN KLEINE HISTORIE VAN EEN GROOT BEDRIJF

50 Jaar 'Gebroeders van der Poel' in Oud Ade

Op 15 en 16 april van dit jaar vierde het Loon- en Aannemersbedrijf Gebr. van der Poel in Oud Ade zijn 50-jarig bestaan, maar eigenlijk ligt de geboortedatum zo'n dertig jaar vroeger.

Dammes I van der Poel en zijn vrouw Aal.

Omstreeks 1931 kocht Dammes van der Poel - we zullen hem Dammes I noemen - een paardenmaaimachine van zijn buurman Cors van Leeuwen. Dammes I was boer aan de Leidseweg, op de plek waar nu het bedrijf is gevestigd. Er was slechts zeventien hectare land bij de boerderij en Dammes I verzor van alles om er wat bij te verdienen om zijn gezin van veertien kinderen te voeden. Zo verhuurde hij roeiboten die hij zelf gemaakt had aan vissers en brachten omwonende boeren af en toe een varken naar de beer van Dammes I om te laten dekken. Zoals dat op een boerderij gaat, werden de kinderen van jongs af aan ingeschakeld in het bedrijf. Zo gebeurde het dat ze een varken weer terug naar de eigenaar brachten als ze naar school gingen in het dorp. Ze kwamen er toch langs. Voorop een kind dat aan het touw trok en er achter een met een stok. Dammes I was handig en vindingrijk en bovendien oersterk. Jarenlang was hij de schaatskampioen van het dorp. Hij was ook mijn peetoom. Als kind ging

ik ieder jaar een week bij Ome Dammes en Tante Aal logeren. Dat heeft weinig met het onderwerp van deze bijdrage te maken, maar maakt het schrijven ervan wel extra plezierig.

De maaimachine van zijn buurman deed het niet goed. "Mijn vader hoorde zijn buurman vloeken in de polder dat dat ding het niet deed," vertelt zijn zoon Dammes II. Zelfs de fabriek kon de oorzaak van het defect niet ontdekken. Dammes I kocht het onding voor een schappelijke prijs en piekerde en sleutelde de hele winter tot hij de oorzaak van het euvel gevonden had. De fabriek gaf hem het geld dat hij aan zijn buurman had betaald in ruil voor het 'geheim' van de reparatie. Zo werd Dammes van der Poel een van de eersten van het dorp die machinaal ging maaien. Voordien had hij zijn land steeds door seizoenarbeiders uit Brabant laten maaien, die te voet van boerderij naar boerderij trokken om het gras - met de zeis - te maaien. De aanschaf en reparatie van

de defecte maaimachine door Dammes I zou je als geboortedatum kunnen beschouwen van het nu kolossale bedrijf. Dammes I, en later een knecht, begon ook voor anderen te maaien en toen zijn kinderen groter werden, gingen die dat werk doen. Aanvankelijk gebeurde dat met een paard, maar na de oorlog werd een zogenoemde vredesjeep gekocht met een lage gearing (kruipnelheid) die voor de machine gespannen kon worden. Na de maaimachine volgden er andere technische vernieuwingen, zoals een keermachine, een schudmachine, een harkmachine en natuurlijk tractoren, of trekkers in goed Nederlands. De eerste was een Fort Dearborn.

In een artikel in het Witte Weekblad van 11 januari 1995 beschrijft Dammes II hoe het er in het begin aan toging: "Aan de Leidseweg stond toen slechts een schuur, voor ingewijden de 'witte schuur'. Daarin was in de wintermaanden een hoek afgezet met koedekken. Die deden dienst als isolatiemateriaal om de kou te weren. Erachter stond een oude potkachel met daarop een pan met hete olie. Die kachel diende om de afgezette hoek van warmte te voorzien en de olie was voor het uitkoken van de kettingen van de meststrooiers. Een werkbank was er in die tijd nog niet. Totdat Bram er eentje in elkaar knutselde, zonder overleg met zijn vader die een werkbank niet nodig vond. Toen zijn vader de andere morgen in de schuur kwam, was het even spannend, maar de wijzer sloeg de goede kant uit; het was eigenlijk wel makkelijk zo, moest hij erkennen." Vervolgens schetst Dammes II het harde werk in vaak gure omstandigheden: "Mest strooien in de winter met de trekker over de hal (bevroren grond) heen en zonder jas of cabine, windkracht 7 en min 10 graden. Ik geef het u te doen." Als er ver van huis gewerkt moest worden en het karwei niet afkwam, bleef Bram daar slapen, hielp 's morgens vroeg eerst nog even met melken, en maakte de klus af.

De Gebroeders

Het werk met de machines werd steeds meer gedaan door de zonen. Vanaf 1952 was dat vooral zoon Bram die timmerman was van beroep en gewerkt had bij het bedrijf van zijn oom 'Jan de Timmerman'. Rond 1960 voegde de jongste zoon, Dammes II, met automonteursdiploma, zich bij het werk en in 1965 namen de twee zonen, de Gebroeders van der Poel, het werk over en werd het Agrarisch Loonbedrijf officieel opgericht. Dat betekende ook een nieuwe bedrijfsvoering. Er moest geïnvesteerd worden in dure apparaten en gereedschap. Repareren met een ijzerdraadje en rechtgeslagen oude spijkers was er niet meer bij. Het was een hele verandering voor Dammes I maar hij accepteerde de nieuwe stijl van zijn twee zonen en heeft zich daarna nooit meer met hun manier van werken bemoeid. De zonen hebben dat altijd zeer gewaardeerd.

Het Witte-Weekbladartikel vervolgt: "Spoedig na de overname bouwden de broers een nieuwe loods tegen de oude aan. Onderwijl bleef het machinepark groeien. 's Winters werden verschillende machines tweehoog opgestapeld om alles binnen te kunnen zetten. Dit leidde er in de winter van '82 op '83 toe dat Bram en Dammes een werkplaats erbij bouwden en een parkeerterrein aanlegden. Dat parkeerterrein werd in 1987 overkapt."

Het verhaal van de twee broers Bram en Dammes II is een verhaal van keihard

Dammes I op zijn eerste trekker, de MF35, bijgenaamd 'de Purk'.

De David Brown met kinderen van de Gebroeders. De eerste hydraulische kraan.

werken en van de geleidelijke veranderingen die zich voltrokken in het boerenwerk waarop zij aanvankelijk gericht waren. Zij begonnen met één man personeel die zij van hun vader hadden overgenomen, Piet de Mop (de eigenlijke naam was Van der Geest, maar met zoveel Van-der-Geesten in het dorp is een specificatie nodig: Van der Geest, afkomstig van de Moppehoeve). Kort daarna komen er twee werknemers bij: Hans van Kampen en Jan van Leijden. De laatste zal er ruim 47 jaar blijven werken, vanaf zijn zestiende, na het behalen van zijn LTS-diploma (machinebankwerker) tot aan zijn pensionering. Begin van de jaren zeventig zijn er ongeveer acht man, de twee gebroeders meegerekend. Bram is de 'planner', dat wil zeggen dat hij de werkzaamheden aanneemt en coördineert en de contacten met de boeren onderhoudt. Elke week gaat hij naar de veemarkt in Leiden om zijn klanten te ontmoeten en geld te innen. Soms komt hij met duizenden guldens thuis - in die tijd een groot bedrag. Dammes II is gewoonlijk aan het werk met de anderen: maaien, schudden en oprapen van het hooi, sloten schoonmaken en ontelbare andere klussen. Daarnaast repareert hij de machines die defect raken. Later, als hij last van zijn rug krijgt, komt Dammes II meer op het kantoor te zitten en klimt Bram vaker op de trekker.

In de zomermaanden is er veel werk en zijn er extra krachten nodig. Vaak zijn dat boerenzonen die niet alleen wat bijverdienen maar ook leren omgaan met de machines. Als de zomer voorbij is hervatten ze het werk op de eigen boerderij.

Het machinepark breidt zich gestaag uit en moderniseert. De liefde voor machines was een van mijn meest treffende ontdekkingen tijdens mijn gesprekken met de 'Gebroeders van der Poel'. Hier een haast poëtisch lijst van intrigerende namen van machines die in de loop de jaren op het bedrijf verschenen: een hele serie Massey Ferguson tractoren, de 1130, de 5613, de 6615, de 7480 en vele andere. Daarnaast ook andere tractoren zoals de David Brown en de Fendt. Dan is er de Mecalac (een graafmachine), de Verreiker (een soort shovel), de Rondebalenpers, de Vierkantebalenwikkelaar, de Sleufkouter (opvolger van de oude giertank), en de Waterking (een enorme amfibiekraan). De ontwikkeling van de maaimachine is een treffend voorbeeld van wat er bij de machinerieën veranderde. In het begin maaide die een strook van 1,35 meter; nu is dat zes meter, met twee messen, een naast de machine en een ervóór. Vroeger werd er hooi geoogst; het gras moest ruim een week blijven liggen om te drogen en te besterven en als het ging regenen was dat nog langer. Nu wordt het gras bin-

nen 48 uur opgeraapt en ingekuild of in plastic balen verpakt. Alles gaat met speciale machines die steeds groter en vernuftiger worden.

Beschoeiingen

Vanaf het einde van de jaren zeventig gaat het bedrijf zich ook op andere werkzaamheden richten. De oude polderschappen (besturen van boeren in één polder) gaan op in een groter verband: het waterschap (en later in het hoogheemraadschap). Het waterschap (De Oude Venen) benadert de Gebroeders van der Poel voor beschoeiingswerk. Zij hebben daar al ervaring mee bij herstelwerkzaamheden aan dijken van het polderschap en krijgen vanwege die ervaring de officiële bevoegdheid dit soort werk uit te voeren. Het werk voor het waterschap is aantrekkelijk omdat het constant is; het kan het hele jaar door gedaan worden. Het probleem van het agrarisch loonbedrijf was dat het 's zomers waanzinnig druk was, terwijl er 's winters weinig te doen was en de tijd 'gedood' werd met groot onderhoud van machines en gebouwen. Het waterschap wordt de grootste opdrachtgever. In dorpen worden polders langzaam volgebouwd met huizen, maar afwatering blijft nodig. Sloten en vaarten openhouden in de bebouwde kom vergt nieuwe technieken en ander technisch materiaal. Graafmachines, al of niet met een

trilblok, die ook zes meter lange palen de grond in kunnen duwen, verschijnen. Een bus met allerlei materiaal zoals slijptol, lasapparaat en schaafgereedschap is ook van de partij.

Bram en Dammes II woonden vlak voor het bedrijf en schaften werd aanvankelijk in de keuken van beide huizen gedaan. Ine, de vrouw van Dammes II, herinnert zich nog levendig de gezelligheid en de zware rook van de shaggies die dan 'gestookt' werden. Toen er een kantine met koffieapparaat verscheen in de zaak, veranderde dat echter. In 1995 neemt Bram afscheid als directeur maar blijft er nog drie jaar klussen doen, tot zijn pensioen in 1998. In het bovengenoemde Witte-Weekbladbericht dat bij gelegenheid van het onofficiële afscheid van Bram verscheen, worden niet alleen diens verdiensten aan het loonbedrijf genoemd, maar ook zijn vele nevenactiviteiten, zoals dirigent van het heren- en jongerenkoor van de kerk en zijn bijdragen aan de bejaardenvereniging, de Boval (Bond van Loonbedrijven), de Rabobank, en "zijn grootste liefde": de IJclub van Oud Ade. Eind 2002 stopt ook Dammes II. Hij was negen jaar daarvoor al naar Leiderdorp verhuisd om wat afstand te nemen van het bedrijf. Zijn zoon Dammes III, gewoonlijk aangeduid met 'Junior', wordt de nieuwe directeur. De zoon van

Bram, Bram II, werkt enige jaren in het bedrijf maar besluit dan iets anders te gaan doen.

De nieuwe generatie

Dammes III was al van zijn vierde jaar 'actief' in het bedrijf. Jan van Leijden vertelt hoe ze de jongen een keer van de kleuterschool ophaalden op weg naar de Haarlemmermeer waar strobalen opgeladen moesten worden. De kleine Dammes moest de trekker besturen terwijl zijn vader en genoemde Jan van Leijden de balen op de aanhanger goed legden. Ik beschouwde dit aanvankelijk als een 'legende' of een 'sterk verhaal' dat met een korreltje zout genomen moest worden, maar diverse ooggetuigen verzekerden mij dat het echt waar was. De jongen was gek op trekkers en alles wat daar aan vastgekoppeld kon worden en was altijd op het bedrijf te vinden. Hij ging er elke dag rechtstreeks uit school naar toe. Jaren later – rond 1990 – wint hij twee keer de prijs van de meest behendige trekkerchauffeur en een keer die van de beste kraanbestuurder. Met zoveel trekker-talent was het vanzelfsprekend dat hij zijn vader zou opvolgen. In 1988, op zijn 21^e, wordt hij medefirmant en in 2002 wordt hij de - enige - directeur, maar het bedrijf blijft de Gebroeders van der Poel heten. In 1995 was het bedrijf van Vennootschap in BV veranderd en had een nieuwe naam gekregen: "Loon- en Aannemersbedrijf". Onder Junior vond de grootste uitbreiding en modernisering van het bedrijf plaats. Tussen 2014 en 2016 werden een geheel nieuw kantoor, moderne energie-neutrale werkplaatsen en een werktuigenberging gebouwd. De tijd van 'uurtje factuurtje' is voorgoed voorbij. De omzet van het bedrijf is in twintig jaar vertienvoudigd. Er werken nu 32 mensen in vaste dienst en drie tot vijf zzp'ers. Op het kantoor zit een professionele planner en drie calculatoren die ook het werk voorbereiden. Verder lopen er regelmatig enkele stagiaires rond. Het bedrijf sponsort een groot aantal lokale verenigingen en activiteiten en levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van het dorp.

Op de website (www.gebrvdpoel.nl) worden de volgende werkzaamheden gemeld: agrarisch loonwerk, baggerwerken, beschoeiingen, grondwerk, machineverhuur, slotwerk, steiger- en

Het bedrijf in 2015.

vlonderwerk, en waterbouwkundige 'kunstwerken'. Maar ze doen nog veel meer, van klein tot groot, zoals: gladheidsbestrijding, een giermachine of koe uit de sloot trekken, een woonboot wegslepen, zand, aarde en grind bezorgen, caravans overvaren, ondergelopen wegen leegpompen, riet in de sloten snijden en verwijderen, een molen verplaatsen, bruggen bouwen (letterlijk en figuurlijk), lesgeven in verkeersveiligheid (!) en in de winter (maar dat is al lang geleden) sneeuwschuiven voor de ijsclub. Het grootste karwei van de laatste jaren was een baggerproject in Nieuwkoop-West dat tien maanden duurde. De bagger werd vervoerd naar de Klinkenbergerplas in Oegstgeest waar het gebruikt werd bij de ontwikkeling van een recreatiegebied.

Dammes II is na zijn pensionering allerlei activiteiten van het bedrijf gaan filmen. Die films geven een prachtig overzicht van de grote diversiteit van werkzaamheden en verdienen een link op de website. Vooral de film bij het 40-jarig jubileum in 2005 (43 minuten) laat allerlei werk zien, van kolossale machines tot knoestige mensenhanden die schroeven aandraaien en balken versjouwen. Op de achtergrond zingt André Hazes "Ik voel me zo alleen" en Justin Bieber "Life is worth living." Het mooie

van de films is dat vooral de mannen die het zware werk verrichten prominent in beeld komen.

Pronkstukken op de open dag, bij gelegenheid van de vijftigste verjaardag waren de drijvende kraan (de Waterking) en de Grasverzorgingsmachine. De laatstgenoemde kan ongeveer alles doen wat een grasmat nodig heeft: licht egaliseerwerk, beluchten, gras bijzaaien en waar nodig en de bodem aanrollen. Maar als ik Junior vraag waar hij het meest trots op is, antwoordt hij na enig nadenken: "De jongens (en meisjes) die hier rond lopen."

Sjaak van der Geest

Bronvermelding:

■ Gesprekken met Bram van der Poel, Dammes II en Ine van der Poel-Warmerdam, Dammes III van der Poel en Jan van Leijden. Krantenknipsels en foto's uit het archief van het bedrijf, vier films van Dammes II van der Poel en een bundel met verhalen en herinneringen van werknemers bij gelegenheid van het 50-jarig jubileum, getiteld 'Abraham in een nieuwe jas?', samengesteld door Bo, Saskia en Wessel van der Poel.

Een trekker is door de brug gezakt en wordt omhoog getakeld door twee andere trekkers (bestuurders Bram en Piet de Mop, links Dammes I).

Op het 50-jarig jubileum: de twee generaties Bram, Dammes III en Dammes II.

Ruilverkaveling Alkemade 1957-1963

Deel 1: De voorbereiding

Er zijn er meerdere geweest, maar als Veenders het over "De Ruilverkaveling" hebben dan praten ze over die tussen 1957 en 1963 plaatsvond in de Veender- en Lijkerpolder buiten de bedijking met aansluitend een deel van de Googerpolder.

De Veender- en Lijkerpolder is een polder van zo'n 350 ha met veel historie. Nadat in de omliggende polders in de 17^e eeuw het veenpakket was weggegraven, bleven er enkele verveners achter die in Roelofarendsveen een weidebedrijf begonnen. De percelen waren smal, lang en zonder toegangswegen. Aan het einde van de 17^e eeuw werd met tuinbouw begonnen. De eerste producten waren peulen, bonen en doperwtten. Later kwamen daar andere producten bij, zoals augurken, sla en aardbeien. Rond 1900 verscheen het eerste platglas. In de eerste helft van de 20^e eeuw hadden de mensen het zwaar. In de crisisjaren rond 1930 hadden veel tuinders financiële steun nodig.

In 1948 werd door Ir. P.J. Stadhouders van het Rijkstuinbouwconsulentschap in Amstelveen een rapport opgesteld over de "economische en bedrijfstechnische toestand der tuinbouwbedrijven in het gebied De Venen". Dit gebied omvatte dertien gemeenten en lag ongeveer tussen Uithoorn, Alphen aan den Rijn en Alkemade. Ir. Stadhouders noemde in zijn rapport de bedreigingen en kansen voor de tuinbouw in dit gebied. In ons blad Alkmadders - en de in septem-

ber te openen tentoonstelling over de ruilverkaveling - zullen wij ons beperken tot die van Alkemade en dan vooral Roelofarendsveen en Oude Wetering.

Waarom een ruilverkaveling?

Teelt-technisch stond de tuinbouw in Roelofarendsveen op een hoog niveau. De tuinders waren zeer toegewijd. Zij hielden van hun vak, waren daarbij ijverig en werkten lang. Er moest echter iets gebeuren in het tuinbouwgebied van Roelofarendsveen. De economische situatie en vooruitzichten waren na de Tweede Wereldoorlog nl. zeer slecht. Op basis van de adviezen in het rapport van Stadhouders werd er gekozen voor een ruilverkaveling.

Ontsluiting

Het waren structurele problemen waarmee de tuinbouw in Roelofarendsveen worstelde. De slechte ontsluiting van zo wel de oost- als de westzijde van de polder via het Noord- en Zuideinde belemmerde een gezonde groei van de tuinbouw. De percelen waren smal en soms met een lengte van wel 600 meter. Vaak enkele percelen achter elkaar, met breedtes van 5 tot 50 meter. De

percelen waren ook nog gescheiden door brede vaarten. Van de 350 hectare grote polder werd ruim 100 hectare ingenomen door plassen en sloten.

Verkaveling

Naast de ontsluiting was ook de verkaveling verre van ideaal. Ongeveer 270 tuinders hadden samen bijna 600 percelen in gebruik, waarbij de percelen vaak ver uit elkaar lagen. In veel gevallen was het tijdsverlies hierdoor uitgegroeid tot 20% van de beschikbare arbeidstijd. Dit verlies ontstond vooral door de verspreid liggende percelen in de Oost- en Westpolder die voornamelijk met een bootje bereikbaar waren.

Bedrijfs grootte

Voor de open grond groente- en bloementeelt en de platglasteelten waren de bedrijven in de loop der jaren te klein geworden. Ruim 30% van de bedrijven had een oppervlakte van minder dan 0,5 ha. Een intensivering in de richting van de tuinbouw in de kassen, al dan niet verwarmd, werd door de ontsluiting en de verkaveling tegengehouden.

Kapitaalbehoeften

Naast de verkaveling en de ontsluiting vormde ook de geringe kapitaalkrachtigheid van de tuinders een rem. De steunmaatregelen van 1938-1940 waren ook na de Tweede Wereldoorlog nodig om in Roelofarendsveen de chronische armoede te verlichten.

Woontoestanden

Hoewel van indirect belang voor de tuinbouw, waren de erbarmelijke woontoestanden van meer dan een derde van de tuindersbevolking in Roelofarendsveen voor een groot deel een belemmering voor een in maatschappelijk opzicht bloeiende tuinbouwstreek. Er stonden 262 woningen op de 'krottenlijst'. Voor een belangrijk deel waren hier tuindersgezinnen in gehuisvest. Het uitgangspunt was dat deze slechte woningen, in de volksmond ook wel 'huize-stoot-je-hoofd-niet' genoemd, vervangen zouden worden door nieuwe woningen. Hierbij wilde men zo veel

Een van de vele krotwoningen in Roelofarendsveen.

mogelijk creëren dat de tuinders op of bij hun bedrijf konden wonen.

**ONBEWOONBAAR
VERKLAARDE
WONING**

Bord onbewoonbaar verklaarde woning. Ondanks dit bord werd er gewoon in dit huis gewoond.

Coördinatiecommissie

Onder leiding van de toenmalige burgemeester van Alkemade, E.J.M. Kolfschoten, werd een coördinatiecommissie in het leven geroepen. In deze commissie zaten vertegenwoordigers van o.a. de:

- Cultuurtechnische dienst
- Stichting Stad en Landschap
- Welstandcommissie
- Rijkstuinbouw voorlichtingsdienst
- Tuinbouwgemeenschap Roelofarendsveen

De afzonderlijke plannen groeiden uiteindelijk uit tot een groot plan voor een reconstructie van de Veender- en Lijkerpolder buiten de bedijking. Een reconstructie in zowel economisch als sociaal en maatschappelijk opzicht.

Geloof en Politiek

De kerk, i.c. het parochiebestuur, bezat behoorlijk wat percelen grond die door erflaters aan de kerk (het armenbestuur) geschonken waren. Deze percelen in zowel de Oost- als de Westpolder werden verpacht aan tuinders. De kerk was ook een voorstander van de ruilverkaveling.

Pater Elstgeest, tuinderszoon uit het dorp, pleitte er dan ook vanaf de preekstoel voor dat de tuinders voor de ruilverkaveling zouden stemmen.

Stemming

Op 16 november 1955 werd de stemming voor het plan van de ruilverkaveling gehouden. Dat alle belanghebbenden overtuigd waren van de noodzaak dat er iets moest gebeuren, werd door de overweldigende meerderheid waarmee de ruilverkaveling werd aangenomen duidelijk gedemonstreerd. Meer dan 90% van de stemgerechtigden stonden bij de stemming achter het plan.

De Telegraaf

Met grote opmaak maakte De Telegraaf melding van een schandaal dat zich in Roelofarendsveen had afgespeeld bij de stemming over het ruilverkavelingsplan. Bij de stemming zou op ernstige wijze zijn geknoeid, ten einde het plan maar aangenomen te krijgen. Alle afwezigen zouden net als overledenen en geëmigreerde mensen als voorstemmer zijn geregistreerd.

Goedkeuring GS

Op 24 januari 1956 verleende Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland goedkeuring aan het ruilverkavelingsplan.

In ons septembernummer zullen wij aandacht besteden aan de uitvoering van de ruilverkaveling. Begin september openen wij in ons museum aan de Saskia van Uylenburglaan een tentoonstelling over de ruilverkaveling.

Sjaak Bouwmeester

De polder vòòr de ruilverkaveling. Een groot deel bestaat uit water.

Uit Bukkers en Veenders:

Deze foto komt dicht bij de nostalgische voorstelling van het dorp die veel Veenders koesteren. De foto laat namelijk belangrijke symbolen van de Veense identiteit zien: water, praam, platte ramen, werkende 'bukkers', elzenwallen en niet op het laatst glasbouw. (Dennis Olyerhoek, 2007).

Foto uit Oude prentbriefkaarten vertellen over Roelofarendsveen.

HERINNERINGEN

VERVOLG VAN PAGINA 10

Schoolfoto uit de tweede klas, met de kaart van Europa als achtergrond. Met een glimlach op de foto.

soms ineens wekenlang 'bokkie-springen' was. Als het gevoren had 's winters waagden sommigen zich op het ijs naast het schoolplein: 'ijsie bouwe' ['aisie bauwe'] of 'ijsie piepe' heette dat. Zo'n waaghals zat dan later met 'een natte poot' in de klas. In de zomer was het schoolzwemmen. Dan liep je met je zwembroek opgerold in een handdoek helemaal over de 'Ka' naar het zwembad, en weer terug.

Tussen de middag gingen we naar huis: warm eten, wat in die jaren in Nederland nog gebruikelijk was, en daarna weer naar school. Van de lessen zelf herinner ik me niet veel meer. Het moet voor de meesters een hele toer zijn geweest om een groep van zo'n dertig jongens, met verschillende aanleg en achtergrond, het een en ander bij te brengen. Om zo'n uur of vier weer liep je weer naar huis, waar je thee en een snee koek kreeg. Vóór we weer naar buiten gingen om te spelen, moest je wel eerst je *overall* aan. Maar soms moest je ook wel helpen in de schuur of op de akker. Het schoolplein was ook plaats van vertrek voor de Kindsheids-optocht en de Vakantiespelen. En verzamelden we ons daar ook niet als we op kamp gingen met 'De Rakkers', in het hoofdkwartier van de St. Paulusgroep in Hilversum?

Als je een of meer broertjes op school had, kon je met zijn tweeën of met zijn drieën op de foto. Dat was voordeliger. Maar ik had vijf zusjes, dus ik werd steeds alleen gefotografeerd. Ik heb drie van die foto's: een uit de tweede klas, denk ik, een uit de vierde en een uit de zesde klas. Om een studieuze indruk te maken werd je geportretteerd met een wandkaart als achtergrond en een opengeslagen atlas op het bankje vóór je. Ik sta er op met een voorzichtig glimlachje; iets uitbundiger in de zesde klas. Terugkijkend denk ik dat ik wel gelukkig was in mijn jaren op de R.K. Jongensschool 'St.-Ignatius', daar aan het Noordeinde in Roelofarendsveen...

Nico Koek

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

De afgelopen maanden ontvingen wij de volgende voorwerpen:

Borduurwerk winterlandschap	T. Rodewijk
Foto fam. Van Ruiten, kruisbeeld in lijst	T. van Ruiten
Diverse kerkboeken, schoolboek, soldatenboek en ouwe stompstok	Mevr. de Jeu
Kruis met twee kandelaars	K. van der Meer
Oude sleutel, tol	C. Pouw
Set houten schaatsbeschermers	C. Bouwmeester
Radio, typemachine, kinderdriewieler	J. van Velzen
Div. muurankers, gaasbakken, tuingereedschap, draineerpotten,	I. Hogenboom
Mandenwagen, dobbers, gemeentebegroting 1939, div. Kath. Illustraties	G. Bakker
Diverse fotocamera's, filmcamera, videocamera	T. Wesselman
Div. koperen kranen, deurkrukken, olielampen, aansteker, hamer, katrol,	Fam. Van Schie
tabaksdoos, koffiemolen, centenbakje, kandelaar, div. zangboekjes	Fam. Plasmijer
Meelzeef, aardewerk po	G. Bader
T-shirt, reisverslag	Th. Meijer
Strekelhouder	
Twee poffertjespannen, div. taartvormen	

Alle gevers hartelijk bedankt!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden?

Neem dan contact op met de volgende medewerkers:

■ voor foto's, dia's, films

Leo Stiens, tel 071-3313343 of 06-27842264;
e-mail: hulst50@hetnet.nl

■ voor ander materiaal:

Sjaak Koek, tel 071-3312066 of 06-57338844;
e-mail: sjaakoek@hotmail.com